

На основу члана 16. и 61. став (2) Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02 і 102/09) и члана 14. став (1) Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 39/09), генерални директор Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине доноси

ПРАВИЛНИК О ХЕЛИДРОМИМА

ДИО ПРВИ - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

Овим Правилником се утврђују основни услови које хелидром мора испуњавати у односу на: локацију, физичке карактеристике оперативне површине, равни ограничења препрека, означавање оперативних површина и осигурање летења, као и поступак добијања потврде оператора хелидрома, коришћење и одржавање хелидрома у циљу безбједног провођења ваздухопловних операција.

Члан 2.

(Појмови и скраћенице)

Појмови и скраћенице коришћене у овом Правилнику имају сљедеће значење:

- а) **Аеродром** - дефинисана површина на земљи, објекту и води (укључујући зграде, инсталације и опрему) намјењена у потпуности или дјеломично за доласке, одласке и кретање ваздухоплова;
- б) **БХДЦА** - Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине;
- ц) **Хелидром** - аеродром намјењен, у потпуности или дјеломично за доласке, одласке и кретање хеликоптера;
- д) **Потврда за коришћење хелидрома** - документ који издаје БХДЦА лицу које испуњава услове за коришћење хелидрома;
- е) **Оператор хелидрома** - физичко или правно лице којем је издата Потврда за коришћење хелидрома;
- ф) **TLOF (Touch-down and Lift-Off Area)** - површина приземљења (додира) и одвајања при полијетању хеликоптера са површине;
- г) **FATO (Final Approach and Take-Off Area)** - површина завршног прилаза и одлета са хелидрома;

- х) **SA (Safety Area)** - заштитна површина – дефинисана површина на хелидрому која окружује FATO без препрека (не односи се на навигацијска средства) намјењена за смањење опасности од оштећења хеликоптера који случајно скрене са FATO површине;
- и) **TWY (Taxi-way)** - рулна стаза намјењена за рулање хеликоптера;
- ј) **VASI (Visual Approach Slope Indicator)** – визални показивач угла прилажења који се дијели на: NAPI, PAPI i APAPI;
- к) **Приручник за коришћење хелидрома** - документ кога израђује оператор хелидрома, а који садржи техничке податке о хелидрому, начин и процедуре коришћења хелидрома ради организованог и безбједног провођења ваздухопловних операција/активности;
- л) **Привремени хелидром** - хелидром који се користи повремено ради ограничења која су наведена у Потврди за коришћење хелидрома;
- м) **Air taxiway** – путања дефинисана за рулање хеликоптера у лету;
- н) **Air transit route** – дефинисани ваздушни пут којим се прати стаза за вожњу на тлу, а намјењен је за лет (кретање) хеликоптера унутар подручја хелидрома или аеродрома;
- о) **Helicopter ground taxiway** – дефинисана површина на земљи намјењена за кретање хеликоптера – рулна стаза;
- п) **Helideck** – хелидром лоциран на нафтној платформи;
- р) **Shipboard** – хелидром лоциран на броду;
- с) **D** – највећа укупна дужина хеликоптера са ротирајућим ротором;
- т) **RD** – омјер највећег ротора;
- у) **MTOW** – највећа максимална маса полијетања;
- в) **VMC** – визуелни метеоролошки услови;
- з) **IMC** – инструментални метеоролошки услови;
- аа) **BEACON** – свјетлосни фар.

ДИО ДРУГИ - ВРСТЕ ХЕЛИДРОМА И ОПЕРАЦИЈЕ

Члан 3.

(Врсте хелидрома)

Врста хелидрома се врши према:

- а) типу;
- б) намјени;
- ц) врсти застора;
- д) дужини хеликоптера.

Члан 4.

(Типови хелидрома)

Тип хелидрома се одређује према локацији на којој се налази и може бити на:

- а) земљи;
- б) објекту (Elevated); и
- ц) води (Helideck и Shipboard).

Члан 5.

(Подјела хелидрома према намјени)

Према намјени хелидроми се дијеле на:

- а) хелидроме намјењене за комерцијални ваздушни саобраћај (домаћи и међународни редован и повремен и за накнаду или изнајмљивање); и
- б) хелидроме намјењене за некомерцијални ваздушни саобраћај (нпр: центри за обуку, државни органи, предузећа, физичке особе без накнаде).

Члан 6.

(Подјела хелидрома према врсти застора)

Према врсти застора површине хелидроми се дијеле на:

- а) хелидроме са коловозним застором (асфалт или бетон);
- б) хелидроме без коловозног застора (травната површина).

Члан 7.

(Подјела хелидрома према категорији спасилачко-ватрогасне службе)

Подјела хелидрома према категорији спасилачко-ватрогасне службе, дефинисана је Правилником о спасилачко-ватрогасној служби на аеродрому ("Службени гласник БиХ", број 47/07).

Члан 8.

(Операције на хелидрому)

Намјена хелидрома и врста ваздухопловних операција које се проводе на хелидрому одређује се у Приручнику за коришћење хелидрома.

ДИО ТРЕЋИ - ОСНОВНИ УСЛОВИ КОЈЕ ТРЕБА ДА ИСПУЊАВА ХЕЛИДРОМ

Члан 9.

(Локацијски услови)

- (1) При одређивању основних елемената хелидрома, неопходно је да се поред земљишта на коме је лоциран хелидром, одреди простор у подручју хелидрома дефинисан површинама за ограничавање препрека, односно дефинисати простор прилазно-одлазних површина у коме не би требало бити природних ни вјештачких препрека које пробијају односно надвисују ове површине. Такве препреке, ако постоје, потребно је да се изврши њихово обиљежавање или означавање у складу са Правилником о аеродромима.
- (2) У складу са ставом (1) овог члана, активности на хелидрому у које спадају планирање, изградња и стављање у функцију хелидрома, морају бити у складу са условима локалне заједнице.
- (3) У складу са ставом (1) овога члана потребно је одредити услове за безбједно одвијање летачких операција, осигурати простор који својим обликом, положајем и величином омогућава безбједне доласке, одласке и кретање хеликоптера за референтни тип хеликоптера.
- (4) Прије израде техничке документације (локацијске и пројекта) потребно је испитати карактеристике локација хелидрома, и то: топографске, навигационе, метеоролошке, еколошке, грађевинске и саобраћајне услове који су од утицаја на безбједност полијетања и слијетања хеликоптера као и на несметано вршење ваздушног саобраћаја.
- (5) Ако се хелидром налази у пограничном појасу, потребно је провести координацијске активности са граничном државом у циљу контроле летења.

- (6) При пројектовању хелидрома на објекту, обавезно дефинисати калкулацију додатног оптерећења које чини: присуство људи, терета, горива, против-пожарне опреме и слично.

ДИО ЧЕТВРТИ - ФИЗИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ХЕЛИДРОМА

Члан 10.

(Минимални услови оперативних површина - одређивање димензије FATO, TLOF, SA и Рулна стаза)

Услови у погледу физичких карактеристика оперативних површина (FATO, TLOF и SA) на хелидрому одређују се према типу хелидрома и референтном хеликоптеру (D и MTOW).

Члан 11.

(Хелидром на земљи)

(1) FATO – површина завршног прилаза и одлета

а) гдје се планирају користити хеликоптери 1. Категорије, ширина FATO површине не смије бити мања од D референтног хеликоптера (највећа укупна дужина/ширина);

б) гдје се планирају користити хеликоптери 2. и 3. Категорије, величина и облик FATO површине гдје се пројектује круг, промјер не смије бити мањи од:

1) $1 \cdot D$ највећег хеликоптера гдје је MTOM већи од 3175 кг,

2) $0.83 \cdot D$ највећег хеликоптера гдје је MTOM 3175 кг или мање.

ц) Највећи укупни нагиб цијеле FATO површине не смије прелазити 3 %.

Највећи укупни нагиб FATO не смије имати већи локални нагиб од:

1. 5 % ако хелидром користи хеликоптер класе 1.,

2. 7 % ако хелидром користи хеликоптер класе 2 и 3.

(2) TLOF – површина приземљења (додира) и одвајања хеликоптера са површине

а) Барем једна TLOF површина мора бити дефинисана на хелидрому;

б) TLOF може бити разних облика;

ц) Најмања димензија TLOF –површина једнака је или већа од 0,83% највеће димензије (Д) референтног хеликоптера за којег је TLOF пројектиран;

д) Највећи допуштени нагиб на TLOF-у износи 2 % у било којем смјеру;

е) Када је TLOF лоциран унутар FATO површине, најмања допуштена удаљеност између геометријског средишта TLOF-а и вањског руба FATO износи 50% највеће димензије (Д) референтног хеликоптера за којег је пројектован (0,5*Д).

(3) **SA – заштитна површина**

а) Заштитна површина –(SA) која окружује FATO, а користе хеликоптери кат.1 у визуалним метеоролошким условима (VMC) требају се ширити према ван од FATO површине на удаљености најмање 3 М или 0.25 % од највећег референтног хеликоптера, као и да:

1) свака вањска страна заштитне површине (SA) треба бити најмање 2*Д гдје је FATO четворостран, или

2) Вањски пречник заштитне површине (SA) треба бити најмање 2*Д гдје је FATO круг.

б) Заштитна површина (SA) која окружује FATO коришћена за хеликоптере кат. 2 и 3. у визуелним метеоролошким условима (VMC) условима треба да се шири према ван, од FATO површине на удаљености најмање 3 м или 0.50% од највеће димензије (d) највећег референтног хеликоптера, као и да:

1) Свака вањска страна заштитне површине треба бити најмање 2*Д гдје је FATO четворостран,или

2) Вањски пречник заштитне површине треба бити најмање 2*Д гдје је FATO круг.

ц) Заштитна површина (SA) која окружује FATO површину, а користи се за операције хеликоптера у инструменталним метеоролошким условима (IMC) условима подразумјевати ће:

1) Површину са стране на удаљености од најмање 45 м од сваке стране централне линије ; и

2) Лонгитудинална удаљеност од најмање 60 м иза крајева FATO

3) На удаљености од 10 м од руба (граница) SA под углом од 45° нагиб површина прилаза/одлаза мора бити чист без препрека , осим ако је препрека лоцирана на бочну страну FATO.

(4) Шематски приказ површина хелидрома FATO, TLOF и SA дат је у прилогу број 1. овог Правилника и чини његов саставни дио.

Члан 12.

(Хелидром на објекту)

- (1) Код хелидрома на објекту, FATO и TLOF површине се, у зависности од услова, могу подударати.
- (2) Хелидром на објекту мора имати минимално једну FATO површину која омогућава безбједно одвијање операција хеликоптером.
- (3) Величина FATO површине се одређује на исти начин као код хелидрома на земљи.
- (4) У инструменталним метеоролошким условима (IMC) условима вршење операција кат.1 хеликоптера заштитна површина се шири на вањску страну од ивица FATO у вриједности од најмање 3 метра или према прорачуну површине $0.25 \cdot D$ (укупна дужина/ширина највећег хеликоптера) који слијеће и полијеће на хелидром, односно:
 - Према вани извести прорачун $2 \cdot D$ – ако је FATO четворостран,
 - Према вани промјер SA биће најмање прорачун $2 \cdot D$ – ако је FATO круг.
- (5) У IMC условима и вршењу операција кат. 2. и 3. хеликоптера заштитна површина се рачуна на удаљености најмање 3 м или прорачуном $0,5 \cdot D$ највећег хеликоптера, односно:
 - Према вани извести прорачун $2 \cdot D$ – ако је FATO четворостран,
 - Према вани пречник заштитне површине биће најмање прорачун $2 \cdot D$ – ако је FATO круг
- (6) Код овог типа хелидрома нагиби FATO не би требали прелазити 2% у свим правцима.
- (7) Обавезно при пројектовању хелидрома на објекту треба узети у обзир локалне услове као што су:
 - Висина (елевација),
 - Температура.
- (8) Табела FATO - минимум удаљености одвајања, дата је у Прилогу број 6. овог Правилника и чини његов саставни дио.

Члан 13.

(Хелидроми на води)

- (1) Хелидроми на води могу бити:

- Хелидром на платформи (HELIDECK),

- Хелидром на палуби брода (SHIPBOARD)

а) Величина FATO површине за хелидром на платформи се одређује на следећи начин:

- за хеликоптере MTOW веће од 3175 кг површина хелидрома подразумијева пченик круга који не смије бити мањи од $1 \cdot D$ највећег хеликоптера који слијеће на хелидроме на платформи,
- за хеликоптере MTOW 3175 kg и мање пченик круга не смије бити мање од $0.83 \cdot D$ највећег хеликоптера који слијеће на хелидроме на платформи.

б) Величина FATO површине за хелидром на палуби брода се одређује на следећи начин:

- Површина хелидрома на палуби брода се рачуна на следећи начин: $1 \cdot D$ највећег хеликоптера који ће вршити операције на хелидрому.

Члан 14.

(Рулне стазе)

- (1) Рулне стазе омогућују хеликоптерима кретање по површини хелидрома властитим погоном.
- (2) Ширина рулних стаза не смије бити мања од вриједности $1.5 \cdot$ највећи размак између вањских рубова котача (скија) хеликоптера (UCW).
- (3) Највећи допуштени уздужни нагиб земаљске рулне стазе хелидрома не смије бити већи од 3 %, док дијагонални нагиб не смије прелазити 2%.
- (4) Air taxi route - Ваздушна рулна стаза намјењена је да дозволи кретање хеликоптера изнад површине земље на висини нормално повезаној са утицајем близине земље и брзини у односу на земљу мањој од 37 km/h (20kt). Ширина једне ваздушне рулне стазе требала би бити најмање $1,5 \cdot D$ (укупна ширина хеликоптера за које је ваздушна рулна стаза намјењена).
- (5) Површина једне ваздушне рулне стазе треба бити отпорна на дејства повијања струје ротора надоље и подесна за хитна слијетања. Дијагонални нагиб површине једне ваздушне рулне стазе не би требао прелазити 10 % и уздужни нагиб не би требао прелазити 7 %. У сваком случају, нагиби не би требали прелазити земаљска нагибна ограничења хеликоптера за које је ваздушна рулна стаза намјењена.
- (6) Air Transit route - Ваздушни транзитни пут је намјењен да дозволи кретање хеликоптера изнад површине, на висинама које нису изнад 30 метара (100ft) изнад земаљског нивоа и допуштеној брзини од 37 km/h (20kt). Ширина ваздушног транзитног пута не смије бити мања од:

- а) $7.0 * D$ (укупне ширине највећег хеликоптера само за дневно коришћење);
 - б) $10.0 * D$ (укупне ширине највећег хеликоптера намјењеног за ноћно коришћење).
- (7) Највећи допуштени угао промјене смјера средишње осе ваздушног транзитног пута износи 120° , а изведен је на начин да не захтијева заокрете радијуса мањег од 270 метара.
 - (8) Површина ваздушне рулне стазе треба бити изведена на начин да буде отпорна на утицај узрокован вертикалним струјањем испод ротора хеликоптера.
 - (9) Носивост маневарских површина треба бити одговарајућа за највећу дозвољену тежину референтног хеликоптера у полијетању, слијетању и вожењу, а заштитни појас треба да смањи ризик оштећења хеликоптера ако излети са површине FATO.

Члан 15.

(Платформа)

- (1) Нагиб у било којем правцу хеликоптерске зоне паркирања не смије бити већи од 2 %.
- (2) Величина паркинг зоне – платформе за хеликоптере подразумјева прорачун пречника круга најмање $1.2 * D$ (највећег хеликоптера који ће вршити операције на хелидрому).
- (3) Шематски приказ - позиција за паркирање хеликоптера и земаљске рулне стазе, дата је у прилогу број 7. и 7а. овога Правилника.

Члан 16.

(Равни ограничења препрека)

- (1) Ваздушни простор око хелидрома мора се одржавати слободним од препрека у циљу безбједног провођења операција хеликоптером, а то се постиже дефинисањем површина с ограниченим препрекама које одређују границе уздизања објекта у датом ваздушном простору.
- (2) Равни ограничења препрека обухватају: прилазне, транзиционе, унутрашње хоризонталне, конусне и површине у полетању.

а) За прецизни прилаз FATO требају бити дефинисане сљедеће површине:

- 1) Површине у полијетању,
- 2) Површине у прилазу,

- 3) Прелазне и
 - 4) Конусне површине.
- б) За непрецизни прилаз FATO требају бити дефинисане сљедеће површине:
- 1) Површине у полијетању,
 - 2) Површине у прилазу,
 - 3) Прелазне површине,
 - 4) Конусне површине.
- ц) За визуални прилаз FATO требају бити дефинисане сљедеће површине:
- 1) Површине у полијетању и
 - 2) Површине у прилазу.
- (3) У правцу прилазно одлазних равни природне и вјештачке препреке не смију пробијати заштићене равни.
- (4) Код инструментално (прецизног) прилаза транзиционе површине имају нагиб 14.3% (1:7).
- Унутрашња хоризонтална раван почиње 45 метара изнад коте хелидрома и радијуса од 2000 метара.
 - Конусна раван се наставља на унутрашњу хоризонталну раван висине 55 метара нагиба 5%.
- (5) Код хелидрома на објекту равни ограничења препрека дефинишу се тако што морају имати најмање двије површине полијетања и прилаза одвојене, али не мање од 150°.
- (6) Кроз прилазну, одлетну и транзициону раван не смију продирати препреке које би могле угрозити безбједност летења. Уколико препреке које би могле угрозити безбједност летења пробијају прилазну, одлетну односно транзициону раван потребно је утврдити мјере и ограничења за коришћење хелидрома.
- (7) Изградња и постављање објеката, инсталација и уређаја на подручју хелидрома као и објеката ван подручја хелидрома који могу утицати на безбједност летења (антенски стубови, далеководи, димњаци, торњеви, дрвеће, зграде, итд.) морају бити обилежени, а ознаке за уочавање морају се одржавати у исправном стању.
- (9) Шематски приказ површине ограничења препрека код хелидрома за комерцијални ваздушни саобраћај дат је у прилогу број 2А и чини саставни дио овога Правилника.

- (10) Табеларни приказ прилазних површина, унутрашње хоризонталне, конусне и транзиционе површине у условима спољне видљивости и у условима непрецизног инструменталног прилаза дат је у прилогу број 2Ц. и чини саставни дио овога Правилника.
- (11) Шематски приказ површина ограничења код хелидрома за сопствену употребу дат је у прилогу број 2Б. и чини саставни дио овога Правилника.
- (12) Табеларни (инструментално - прецизни) прилаз FATO дат је у прилогу број 2Д и чини саставни дио овога Правилника.

ДИО ПЕТИ - ОБИЉЕЖАВАЊЕ И ОСВЈЕТЉЕЊЕ ХЕЛИДРОМА

Члан 17.

(Обиљежавање хелидрома - за дневно летење)

- (1) Хелидром се обиљежава ознаком великог латиничног слова (H) који је смјештен у центар TLOF-а.
- (2) Димензије ознаке H су: дужина 3 метра, ширина 1.8 метара и ширина црте слова је 0,4 м. Ознака је обојена бијелом бојом (болнички хелидром - црвеном) на површини. Положај ознаке мора бити оријентисан тако да је попречна црта слова »H« дефинисана правим углом у односу на смјер најповољнијег завршног прилаза.
- (3) Обиљежавање површине додире и одвајања (TLOF) врши се непрекидном кружном линијом или линијом правоугаоника бијеле или жуте боје, ширине 30 центиметара са пречником круга у оси ширине ознаке, минимално 6 метара или половина укупне дужине највећег хеликоптера, користи се вриједност која је већа.
- (4) Обиљежавање ивица површина завршног прилажења и манерва при полијетању (FATO) врши се непрекиданом кружном или правоугаоном линијом бијеле боје, димензије 3 метра и ширине 0,30 центиметара на површини, на размаку од 3 метра.
- (5) Заштитни појас треба бити уочљив и видљив пилоту из ваздуха, у односу на околину, те такође треба бити у равни површине FATO без неравнина, удубљења и препрека.
- (6) Препреке и друга опасна мјеста изван FATO површине која могу угрозити безбједност летења обиљежавају се црвеним свјетлима.
- (7) Рулне стазе се обиљежавају тако да је средња линија жуте боје, ознака за позицију чекања жуте боје и ивичне ознаке рулних стаза бијеле боје.
- (8) Обиљежавање максималне дозвољене тежине хеликоптера (MTOW) мора бити обиљежена унутар TLOF површине на хелидромима на објекту и helideck-у.

(9) Начин обиљежавања макс.дозв. тежине хеликоптера (MTOW) – облик и величина слова и бројева дата је у прилогу број; 9. овога Правилника.

(10) Начин обиљежавања хелидрома дат је у прилогу број; 3А., овога Правилника.

Члан 18.

(Освјетљење хелидрома за ноћно и дневно летење када су услови видљивости смањени)

(1) Освјетљење хелидрома врши се појединачно према типу хелидрома, кроз два начина;

а) Освјетљење вањских рубова FATO или TLOF површине, или

б) Рефлекторима.

(2) FATO повшина **хелидрома на земљи** правоугаоног или облика квадрата треба имати сљедеће ознаке:

а) минимално четири обиљежја са страна са по једном свјетилком у сваком углу;

б) Ако FATO површина има облик круга, мора имати минимално 10 свјетилки, на размаку не више од пет метара. Све свјетилке су бијеле боје;

ц) TLOF површина квадратног или правоугаоног облика обиљежава се ивичним свјетлима или рефлекторима. Ивична свјетла се састоје од минимално четири свјетилке са сваке стране рачунајући по једну у углу на размацама не више од пет метара и одстојању од ивице TLOF-а од 1.5 метара;

д) TLOF површина круга – минимално 14 свјетилки;

е) За све типове хелидрома освјетљење TLOF-а рефлекторима ако се инсталира, мора бити такав да свјетлост не засљепљује пилота хеликоптера при слијетању и полијетању и да не надвисује прилазно-одлазне површине хелидрома, у размацама не више од пет метара и одстојању од ивице FATO од 1,5 метра. Поставља се минимално четири рефлектора са сваке стране рачунајући по једну у углу или ако TLOF има облик круга - минимално 14 свијетилки;

ф) Свјетла не смију надвисити 25 центиметара изнад нивоа платформе хелидрома, јер то може да угрози безбједност летења хеликоптера.

(3) На FATO и TLOF површини хелидрома на објекту и helideck-а постављају се ивична свјетла бијеле боје на размаку од 3 метра, висина свјетилки не смије бити виша од 25 центиметара изнад нивоа платформе, јер то може угрозити летење хеликоптера.

- (4) Свјетлосно обиљежавање хелидрома (TLOF, FATO) детаљно је приказано у прилогу број 3Ц и чини саставни дио овог Правилника.

Члан 19.

(Систем прилазних свјетала)

- (1) На хелидрому се може поставити систем прилазних свјетала у зони прилазне површине. Препоручује се постављање прилазних свјетала верзије од 120 метара до 210 метара (за непрецизни прилаз).
- (2) Систем прилазних свјетала се поставља када је прилаз хеликоптера отежан ради: околних препрека, топографије терена, отежаних метео услова, итд.
- (3) Систем прилазних свјетала – кратки систем - дужина 120 метара дат је у прилогу 8. и чини саставни дио овог Правилника.

Члан 20.

(VASI – визуални показивач угла прилажења)

- (1) Систем VASI потребно је инсталирати на хелидрому када околне препреке (вјештачке или природне) угрожавају безбједност одвијања летачких активности на хелидрому.
- (2) Систем VASI треба бити лоциран тако да доведе хеликоптер до жељене позиције у финалном прилазу и полијетању.
- (3) Систем VASI треба да се инсталира за хелидроме који се користе за ноћно летење, односно:
 - Када је на хелидрому дефинисана препрека,
 - Када су захтјеване процедуре контроле летења да се лети под одређеним углом, односно одређеним смјером,
 - Када околни терен хелидрома омета пилота у прилазу и одлазу.
- (4) Стандардни VASI систем за операције хеликоптера могу бити: PAPI или APAPI или HAPI систем.

Члан 21.

(BEACON - Свјетлосни фар)

- (1) Свјетлосни фар поставља се према потреби окружења. Поставља се на хелидром у случају да је локација хелидрома у урбаној и пренасељеној зони, те се тешко примјећује ради свјетала која га окружују, а хелидром се користи ноћу.
- (2) Поставља се по правилу на неком издигнутом мјесту тако да не засљењује пилота на кратком домету. Свјетлосни фар емитује поновљене серије уједначених краткотрајних бљесака бијеле боје. Свјетло емитовано из свјетлосног фара видљиво је из свих углова азимута.
- (3) У циљу спречавања заслијепљености пилота свјетлошћу фара током завршног прилаза, потребно је постављање заштите.

Члан 22.

(Означавање хелидрома који није за употребу)

- (1) Ознака Н на FATO површини хелидрома који није за употребу прецртава се преко цијеле FATO површине црном бојом.
- (2) Начин обиљежавања хелидрома који није за коришћење дат је у прилогу ЗД, који чини саставни дио овога Правилника.

ДИО ШЕСТИ – ОПРЕМА И ОСОБЉЕ НА ХЕЛИДРОМУ

Члан 23.

(Обезбјеђење летења на хелидрому)

- (1) За вријеме провођења летења, на хелидрому мора постојати против-пожарна, спасилачка, санитетска, метеоролошка, навигациона и комуникациона опрема те особље обучено за одржавање и коришћење наведених врста опреме.
- (2) Садржај опреме и број особља утврђује се зависно од намјене хелидрома, категорије хелидрома, као и од броја ваздушних операција за сваки хелидром појединачно.

Члан 24.

(Спасилачко - ватрогасна служба)

Спасилачко-ватрогасна служба на хелидромима дефинисана је одредбама Правилника о спасилачко-ватрогасној служби на аеродрому ("Службени гласник БиХ", број 47/07).

Члан 25.

(Уступање организовања ватрогасно-спасилачке службе)

- (1) Оператер хелидрома, који организује ватрогасну службу или ватрогасно обезбјеђење, може да извршавање тих послова уступи другој организацији (нпр. професионалној јединици града), под условом да се обје стране обавезу и усагласе, око надлежности и одговорности те регулишу своје обавезе уговором или споразумом.
- (2) Садржај уговора или споразума из става (1) овога члана мора узети у обзир захтјеве везане за средства за гашење пожара, спасилачке опреме и особља у складу са Правилником о спасилачко-ватрогасној служби на аеродрому ("Службени гласник БиХ", број 47/07).

Члан 26.

(Санитетска опрема и санитетска служба)

- (1) У складу са Правилником о медицинској служби на аеродрому ("Службени гласник БиХ", број 47/07 и 20/11) дефинисана је санитетска опрема и санитетска служба на хелидромима.

Члан 27.

(Метеоролошка опрема)

- (1) Хелидром мора бити опремљен са најмање једним показивачем вјетра.
- (2) Метеоролошке информације за хелидроме за комерцијални ваздушни саобраћај мора пружати најближи међународни аеродром (метео уред).

Члан 28.

(Показивач правца вјетра)

- (1) Хелидром мора имати најмање један показивач правца вјетра који треба бити смјештен тако да показује услове (смјер и јачину) вјетра изнад FATO зоне на такав начин да га не ометају ефекти поремећаја протока ваздуха узроковани објектима у близини и вертикалним струјањима испод ротора.
- (2) Показивач правца вјетра мора бити видљив из хеликоптера у лету, током лебдења, кружења или на оперативним површинама за кретање хеликоптера.
- (3) У случају да на TLOF површину може утицати поремећај протока ваздуха, тада требају бити обезбијеђени додатни показивачи правца вјетра смјештени у близини површине, како би показивали површински вјетар у зони.
- (4) Показивач правца вјетра треба бити направљен од тканине комбиноване црвено-бијеле или наранџасто-бијеле боје, цилиндричног облика.
- (5) Најмања димензија показивача правца вјетра је:
 - а) Хелидром на земљи: 2,4 метра дужине, пречник већег дијела цилиндра: 0,6 метара и пречник мањег дијела цилиндра: 0,3 метра;
 - б) Издигнути и хелидром на води - helideck: 1,2 метра дужине, пречника - већег дијела цилиндра 0,3 метра и пречник мањег дијела цилиндра: 0,15 метара.
- (6) Показивач правца вјетра треба бити потпуно уочљив код полијетања и слијетања хеликоптера, видљив из ваздуха на висини од 200 метара, постављен бочно од хелидрома по могућности на објекту.

- (7) Ако се хелидром користи ноћу показивач правца вјетра мора бити освијетљен.
- (8) Величина и облик показивача правца вјетра и распоред боја на показивачу дати у прилозима ЗБ.1.,ЗБ.2.,ЗБ.3, овога Правилника и чине његов саставни дио.

Члан 29.

(Комуникациона и навигациона опрема)

- (1) Хелидром за некомерцијални ваздушни саобраћај за вријеме отворености мора минимално имати:
 - а) Једну фиксну или мобилну телефонску везу;
 - б) Једну радио станицу за везу са пилотом хеликоптера;
- (2) Хелидром за комерцијални ваздушни саобраћај мора да обезбиједи, осим захтјева из става (1) овога члана, одговарајућу навигациону и комуникациону опрему у зависности од услова за одвијање ваздушног саобраћаја на хелидрому.
- (3) Власник или оператор хелидрома дужан је да одреди тачке значајне за ваздухопловну навигацију на хелидрому у координатном Свјетском геодетском систему WGS - 84.

Члан 30.

(Објекти на хелидрому)

- (1) Оператор хелидрома, у случају да се хелидром користи за међународни ваздушни саобраћај, мора обезбиједити објекте за смјештај, прихват/отпрему путника и робе који ће омогућити њихово безбједно укрцавање и искрцавање и који задовољава техничке услове за безбједно одвијање операција, као и услове за формирање царинске и службе граничне полиције.
- (2) Хангар или прикладан објекат за смјештај хеликоптера и опреме на хелидрому на коме базира хеликоптер морају испуњавати техничке услове за њихов смјештај.
- (3) На хелидромима за комерцијални ваздушни саобраћај оператор мора обезбиједити просторије за боравак особља које могу бити издвојене или у саставу објекта за прихват/отпрему путника или у саставу хангара уколико он постоји.
- (4) Оператор хелидрома који располаже складиштем за гориво мора се придржавати свих мјера предострожности о безбједности складишта и процедурама за правилно складиштење и манипулисање горивом.

- (5) У заштитној површини хелидрома није дозвољена:
- а) Изградња фиксних објеката, осим ломљивих, који по својој функцији морају бити смјештени у тој зони;
 - б) Постављање покретних објеката у сигурносној зони хелидрома у току обављања операција на хелидрому.
- (6) Објекти чије функције захтијевају да буду смјештени у безбједоносној зони не смију да прелазе висину 25 центиметра, када су смјештени дуж ивице FATO, нити ући у насталу раван на висину већу од 25 центиметра изнад ивице FATO зоне и имати нагиб на горе и ван од ивице FATO зоне, у степену нагиба од 5%;
- (7) Сви објекти на хелидрому морају бити адекватно заштићени и осигурани у односу на све редовне и ванредне околности и случајеве.

ДИО СЕДМИ - КОРИШЋЕЊЕ И ОДРЖАВАЊЕ ХЕЛИДРОМА

Члан 31.

(Коришћење хелидрома)

- (1) Оператор хелидрома може користити хелидром само на начин и под условима који је одређен Потврдом за употребу и спецификацијом. Оператер је дужан да од свих корисника захтијева да се придржавају одобрених услова за коришћење, и исти су дужни да их проводе.
- (2) Оператор је дужан да користи оперативне површине, објекте, опрему и уређаје у складу са њиховом намјеном и дозволом за коришћење.
- (3) Није дозвољено коришћење оператору хелидрома у случају да хелидром није у складу са члановима од 23. до 33. овог Правилника.
- (4) Приручником за коришћење хелидрома морају се прецизно одредити услови и начин руковођења летењем на хелидрому, а посебно одговорних особа и њихове дужности.
- (5) Хелидром за комерцијални ваздушни саобраћај треба бити доступан свим корисницима под истим условима коришћења. Услови за коришћење се утврђују између оператора и корисника хелидрома, доступност хелидрома за некомерцијални ваздушни саобраћај одређује власник хелидрома, односно оператор.
- (6) За вријеме отворености на хелидрому је забрањено кретање људи, возила и животиња, посебно по оперативним површинама (FATO, TLOF, SA и Рулним стазама), у ту сврху потребно је од стране оператора да се обезбиједи постављање оgrade око хелидрома у случајевима угрожавања безбједности

летења на истому. Постављена ограда не смије да пробија заштићене површине хелидрома у прилазу и одлазу.

- (7) Оператор је дужан да дозволи слободан приступ овлашћеном особљу ВНДСА ради контроле провођења активности на хелидрому и да обезбиједи све потребне услове за обављање активности.
- (8) Оператор хелидрома одлучује о времену отворености хелидрома, при чему је дужан узети у обзир потребе и захтјеве корисника хелидрома.
- (9) Оператор хелидрома мора обезбиједити да коришћење и обрађивање земљишта у подручју хелидрома не смије угрожавати безбједност полијетања и слијетања хеликоптера.
- (10) Хелидром се може користити док не наступе околности које мијењају услове за безбједно полијетање и слијетање хеликоптера, прописане овим Правилником.
- (11) Ако наступи промјена на било којој површини хелидрома која је од утицаја на безбједност летења, оператор хелидрома мора да упозори кориснике хелидрома и о томе обавијести ВНДСА.
- (12) Ако су у питању веће промјене на хелидрому (изградња нових пратећих објеката, одређивање нових TLOF површина, нове препреке итд.) оператор хелидрома подноси нови захтјев за издавање или промјену потврде за коришћење хелидрома.

Члан 32.

(Одржавање хелидрома)

- (1) Оперативне површине, објекти, уређаји, опрема и инсталације на хелидрому, морају се одржавати у исправном стању и редовно контролисати, ради обезбјеђивања сигурног полијетања, слијетања и других операција на хелидрому.
- (2) Прегледи, поправке и одржавање хелидрома врше се у складу са мјерама потребним за његову безбједну употребу, усклађени са потребама и условима на хелидрому.
- (3) Ако у току коришћења хелидрома, на FATO или TLOF површини са коловозним застором, настану оштећења коловозног застора који могу угрозити безбједно летење хеликоптера, хелидрому се укида дио површине за коришћење, а према потреби смањује се категорија хелидрома или се хелидром потпуно укида за коришћење док се FATO или TLOF површина не доведе у исправно стање односно стање које омогућава да се FATO и TLOF површина у потпуности користи.
- (4) Ознаке на хелидрому морају се поправити или замијенити новим чим постану неупотребљиве, односно недовољно уочљиве. Ознака се сматра недовољно

уочљивом ако је мање од 70% укупне површине ознаке уочљиво и ако се промијенила основна боја ознаке.

- (5) На хелидромима који се користе у ноћним условима свјетлосна сигнализација мора бити тако дизајнирана да наноси кондензације, леда, прљавштине, итд, на оптичким, предајним или рефлектујућим површинама до најмање могуће мјере не ометају свјетлосни сигнал и не узрокују лажне или збуњујуће сигнале.

ДИО ОСМИ - УСЛОВИ И НАЧИН ДОБИЈАЊА ПОТВРДЕ ОПЕРАТОРА ХЕЛИДРОМА

Члан 33.

(Ограничење за добијање Потврде)

Потврда за употребу хелидрома се издаје физичком или правном лицу које испуњава услове за издавање у складу са одредбама Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 39/09) и Правилника о условима и начину издавања потврде аеродромског оператора ("Службени гласник БиХ", број 28/05 и 20/11) те одредбама овога Правилника.

Члан 34.

(Провођење поступка за издавање потврде оператора хелидрома)

Поступак за издавање, продужење, измјене/допуне, пренос, суспензија и укидање потврде оператора хелидрома проводи се у складу са одредбама Правилника о условима и начину издавања потврде аеродромског оператора ("Службени гласник БиХ", број 28/05 и 20/11) и у складу са одредбама овога Правилника.

Члан 35.

(Захтјев за издавање и продужење потврде)

- (1) Захтјев за издавање Потврде за употребу хелидрома подноси се ВНДСА 60 дана прије отпочињања коришћења хелидрома.
- (2) Образац захтјева за издавање потврде налази се у прилогу 4. и чини саставни дио овог Правилника.
- (3) Захтјев за продужење Потврде за употребу хелидрома подноси се ВНДСА 30 дана прије истека важности одобрене потврде.
- (4) На основу поднијетог захтјева, проводи се поступак за утврђивање испуњености услова на хелидрому, у зависности од намјене и врсте хелидрома.
- (5) Потврда за хелидром, спецификација и одобрење приручника биће издато након што Дирекција за цивилно ваздухопловство утврди да су:

- a) испуњени сви услови наведени у захтјеву за издавање потврде;
 - b) резултати извјештаја комисије обављених прегледа, инспекције и тестирања задовољавајући;
 - c) испуњени захтјеви члана 38. Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине;
 - d) одобрен Приручник за коришћење хелидрома;
 - e) потпуно испуњени захтјеви од члан 9. до 32. овога Правилника у зависности од врсте и намјене хелидрома.
- (6) У случају да захтјев не испуњава услове, подносилац захтјева је обавезан, у најкраћем року, отклонити све недостатке и примједбе које се од њега захтјевају ради комплетирања истог. ВНДСА подносиоцу захтјева може одредити рок у коме је дужан отклонити недостатке и примједбе. Уколико подносилац захтјева не отклони недостатке у одређеном року, ВНДСА ће донијети рјешење којим се одбацује захтјев.
- (7) Подносилац захтјева, обавезан је прије отпочињања поступка, уплатити накнаду у складу са чланом 52. став (1) и (2) Одлуке о накнадама за финансирање рада ВНДСА по основу члана 13. став (1) тачка е) Закона о ваздухопловству БиХ ("Службени гласник БиХ", број 02/12).

Члан 36.

(Приручник за коришћење хелидрома)

- (1) Оператор хелидрома је дужан израдити Приручник за коришћење хелидрома.
- (2) Приручник за коришћење хелидрома се доставља уз захтјев за издавање потврде оператора хелидрома и представља услов за добијање потврде.
- (3) Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине врши процјену Приручника за коришћење хелидрома те на исти даје одобрење.
- (4) Садржај Приручника за коришћење хелидрома дат је у прилогу број 5. овог Правилника.
- (5) Промјене у приручнику за коришћење хелидрома су дозвољене само уз сагласност ВНДСА.
- (6) У поступку продужења потврде, оператор нема обавезу достављати уз захтјев и приручник за коришћење хелидрома (претходно одобрен од стране ВНДСА) само уз услов ако није вршио измјене или допуне у истом.

ДИО ДЕВЕТИ - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 37.

(Престанак важења прописа)

Ступањем на снагу овог Правилника престаје да важи Правилник о условима и начину коришћења хелидрома ("Службени гласник БиХ", број 51/08).

Члан 38.

(Остале обавезе)

Оператор хелидрома дужан је у року од шест мјесеци од ступања на снагу овога Правилника ускладити стање на својим хелидромима према одредбама овога Правилника.

Члан 39.

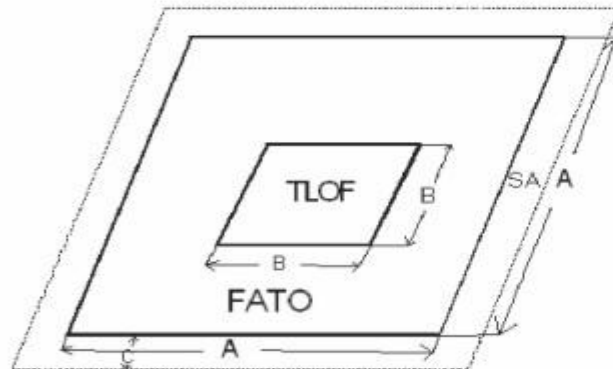
(Ступање на снагу)

Овај Правилник ступа на снагу осам дана од дана објављивања у Службеном гласнику БиХ.

Генерални директор
Ђорђе Ратковица, с.р.

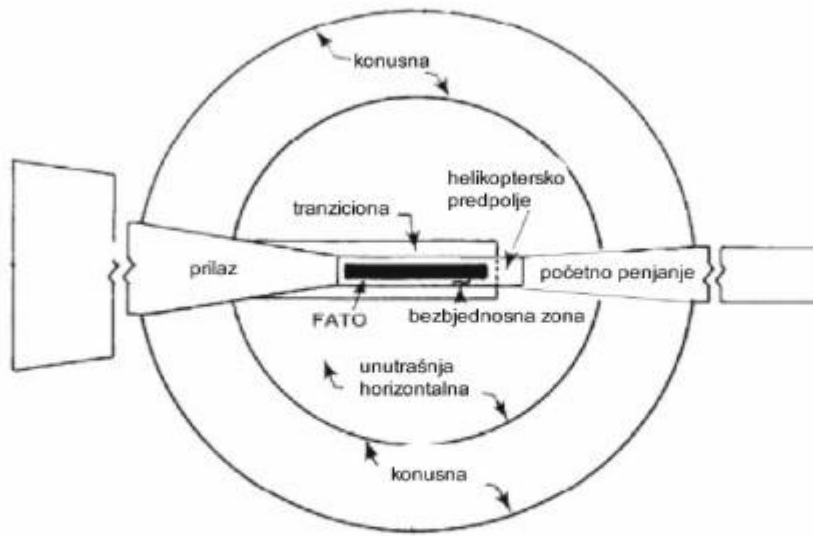
Број:1-3-02-2-1177-1/13
Бања Лука:25. октобар 2013. године

Прилог 1: Површине хелидрома (TLOF, FATO, SA)

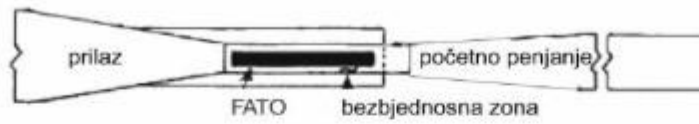

- A – Финална прилазна и одлетна површина (FATO)
- Б – Површина приземљења и одвајања при полетању (TLOF)
- Ц – Са зона (SA)

Prilog 2A: Prilazbo- odlazne ravni heliodroma

Prilog 2B: površine ograničenja kod heliodroma za sopstvene potrebe

ПРИЛОГ: 2Ц

НЕИНСТРУМЕНТАЛНИ И НЕПРЕЦИЗНИ FATO

НЕИНСТРУМЕНТАЛНИ (ВИЗУЕЛНИ) FATO - VFR

НЕПРЕЦИЗНИ
(инструментални
прилаз FATO)

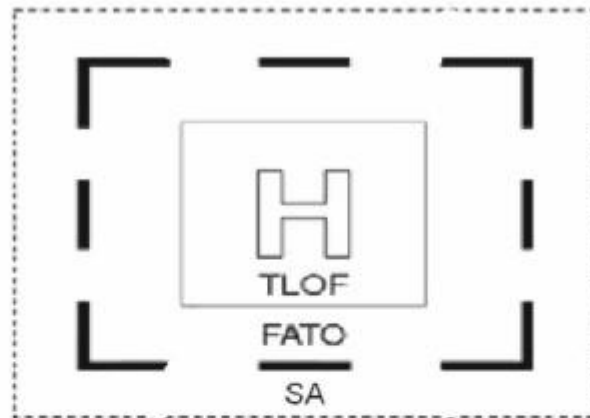
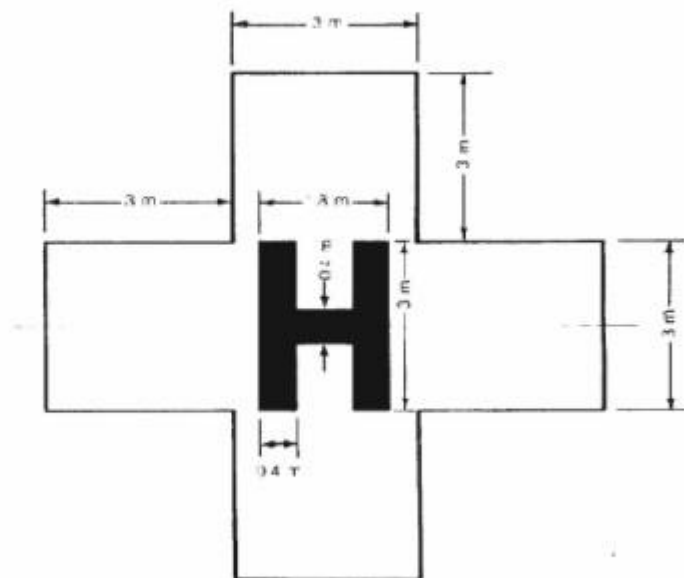
Површине и димензије	КЛАСЕ ХЕЛИКОПТЕРА				
	1	2	3		
ПРИЛАЗНА ПОВРШИНА					
Ширина унутрашњих ивица		Ширина СА		Ширина СА	
Смјештај унутрашњих ивица		(Граница)		(Граница)	
<i>Први сегмент</i>					
Дивергенција	- дан	10%	10%	10%	16%
	- ноћ	15%	15%	15%	
Дужина	- дан	245 м	245м	245м	2500м
	- ноћ	245м	245м	245м	
Вањска ширина	- дан	49м	49м	49м	890м
	- ноћ	73.5м	73.5м	73.5м	
Нагиб (максимални)		8%	8%	8%	3.33%
<i>Други сегмент</i>					
Дивергенција	- дан	10%	10%	10%	---
	- ноћ	15%	15%	15%	---
Дужина	- дан	а	а	а	---
	- ноћ	а	а	а	---
Вањска ширина	- дан	б	б	б	---
	- ноћ	б	б	б	---
Нагиб (максимални)		12.5%	12.5%	12.5%	---
<i>Трећи сегмент</i>					
Дивергенција		паралелна	паралелна	паралелна	---
Дужина	- дан	ц	ц	ц	---
	- ноћ	ц	ц	ц	---
Вањска ширина	- дан	б	б	б	---
	- ноћ	б	б	б	---
Нагиб (максимални)		15%	15%	15%	---
УНУТРАШЊА ХОРИЗОНТАЛНА					
Висина		---	---	---	45м
Радиус		---	---	---	2000м
КОНУСНА					
Нагиб		---	---	---	5%
Висина		---	---	---	55м
ТРАНЗИЦИОНЕ					
Нагиб		---	---	---	20%
Висина		---	---	---	45м

- a) Одређена удаљеност од унутрашњих ивица до тачке ширине 7 ротор дијаметра за дневне операције или 10 ротор дијаметра за ноћне операције хеликоптера.
- б) 7 ротор дијаметра укупне ширине хеликоптера за дневне операције или 10 ротор дијаметар за ноћне операције.
- ц) Одређена удаљеност од унутрашње ивице до прилазних површина које достижу висину од 150 м изнад висине унутрашњих ивица.

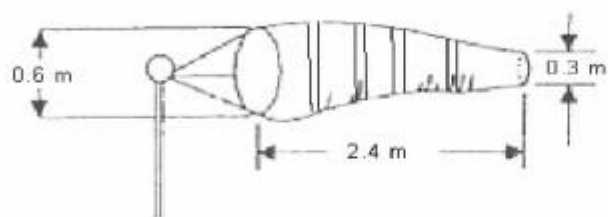
Прилог 2 Д

ИНСТРУМЕНТАЛНИ (ПРЕЦИЗНИ ПРИЛАЗ) FATO									
Површине и димензије	3° прилаз				6° прилаз				
	Висина изнад FATO				Висина изнад FATO				
	90м	60м	45м	30м	90м	60м	45м	30м	
ПРИЛАЗНА ПОВРШИНА									
Дужина унутрашњих ивица	90м	90м	90м	90м	90м	90м	90м	90м	
Растојање од краја FATO	60м	60м	60м	60м	60м	60м	60м	60м	
Дивергенција сваке стране до висине изнад FATO	25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%	
Растојање до висине изнад FATO	1174м	1163м	872м	581м	870м	580м	435м	290м	
Ширина на висини изнад FATO	962м	671м	526м	380м	521м	380м	307.5м	235м	
Дивергенција до паралелног сегмента	15%	15%	15%	15%	15%	15%	15%	15%	
Растојање до паралелног сегмента	2793м	3763м	4246м	4733м	4250м	4733м	4975м	5217м	
Ширина паралелног сегмента	1800м	1800м	1800м	1800м	1800м	1800м	1800м	1800м	
Растојање до спољне ивице	5462м	5074м	4882м	4686м	3380м	3187м	3090м	2993м	
Ширина на спољној ивици	1800м	1800м	1800м	1800м	1800м	1800м	1800м	1800м	
Нагиб првог сегмента	2.5% (1:40)	2.5% (1:40)	2.5% (1:40)	2.5% (1:40)	5% (1:20)	5% (1:20)	5% (1:20)	5% (1:20)	
Дужина првог сегмента	3000м	3000м	3000м	3000м	1500м	1500м	1500м	1500м	
Нагиб другог сегмента	3% (1:33.3)	3% (1:33.3)	3% (1:33.3)	3% (1:33.3)	6% (1:16.66)	6% (1:16.66)	6% (1:16.66)	6% (1:16.66)	
Дужина другог сегмента	2500м	2500м	2500м	2500м	1250м	1250м	1250м	1250м	
Укупна дужина површине	10000м	10000м	10000м	10000м	8500м	8500м	8500м	8500м	
КОНУСНА ПОВРШИНА									
Нагиб	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	
Висина	55м	55м	55м	55м	55м	55м	55м	55м	
ТРАНЗИЦИОНА ПОВРШИНА									
Нагиб	14.3%	14.3%	14.3%	14.3%	14.3%	14.3%	14.3%	14.3%	
Висина	45м	45м	45м	45м	45м	45м	45м	45м	

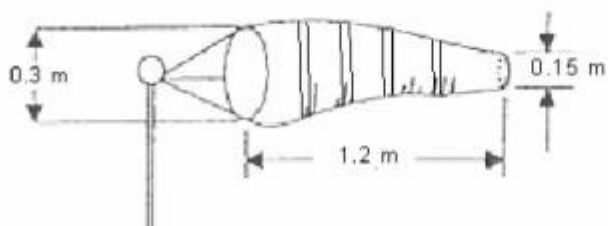
Прилог 3А: Обиљежавање хелидрома

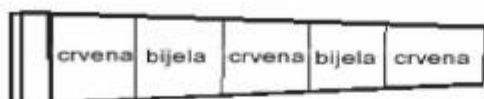
Прилог 3Б.1 : Величина и облик показивача правца вјетра за хелидром на земљи

Прилог 3Б.2 : Величина и облик показивача правца вјетра за издигнуте хелидроме

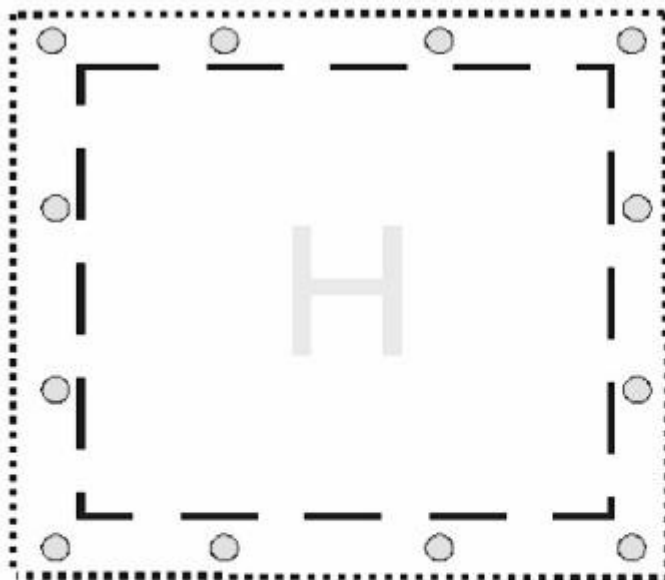
Прилог 3Б.2 : Распоред боја показивача правца вјетра

Прилог 3Ц : Свјетлосно обиљежавање TLOF

Прилог 3Ц : Свјетлосно обиљежавање FATO

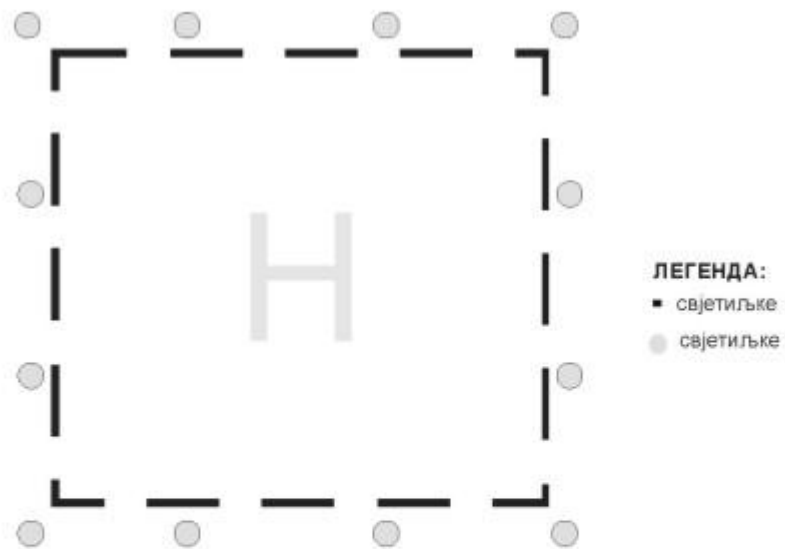
LEGENDA:

- svjetiljke
- svjetiljke

Прилог 3Ц: Свјетлосно обиљежавање TLOF код издигнутих хелидрома

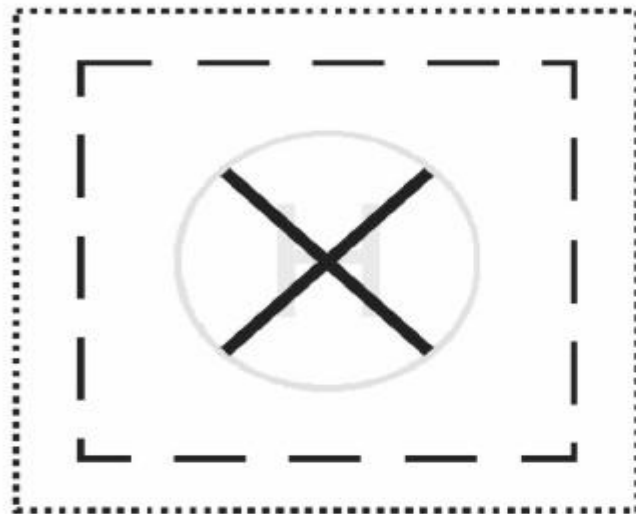
Прилог 3Ц: Свјетлосно обиљежавање FATO код издигнутих хелидрома

Прилог 3Д : Хелидром који није за употребу

Прилог 3Д : Хелидром који није за употребу

Прилог:4

Adresa / Адреса / Address: []
 Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine
 Vojvode Pere Krece bb 78000 Banja Luka, BiH
 Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине
 Војводе Пера Креце бб 78000 Бања Лука, БиХ
 Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation
 Vojvode Pere Krece bb 78000 Banja Luka, B&H
 Tel/Ten/Phone: +387 51 921 222, Fax: +387 51 921 520
 e-mail: bhdca@bhdca.gov.ba
 www.bhdca.gov.ba

Захтјев за издавање/продужење Потврде за хелидром			
Име/назив власника/оператора:			
Адреса:			
Контакт подаци (тел/моб/факс/e-mail):			
А.	Врста хелидрома		
	☐ на земљи	☐ на објекту	☐ на води
Б.	Локација хелидрома		Географске координате:
Ц.	Намјена		
	☐ комерцијални ваздушни саобраћај	☐ некомерцијални ваздушни саобраћај	Напомена:
	Изградња хелидрома започела (дан, мјесец, година):		Напомена:
	Изградња хелидрома завршена (дан, мјесец, година):		
Д.	Хелидром ће користити сљедећи типови хеликоптера:		
Е.	Подаци од значаја за полијетање / слијетање		
	Димензије завршног прилаза и површине за полијетање (FATO) изражене у метрима	Дужина: Ширина:	MTOW:
	Димензије зоне приземљења и узлета (TLOF) изражене у метрима	Дужина: Ширина:	MTOW:
	Врста подлоге (бетон, асфалт, алуминијум, вода, кров, платформа...)		
	Освјетљење (врста и локација свјетала)		
	Локација показивача правца вјетра		
	Препреке		

	Врста препреке (описати)	
	Ознака препреке	
	Правац препреке у односу на зону слијетања	
	Удаљеност препреке од зоне слијетања	
Ф.	Подаци о летењу	
	Летење се изводи	по правилима ☐ визуелног летења (VFR) ☐ инструменталног летења (IFR)
		☐ дању ☐ дању и ноћу
Г.	Аеродромски приручник	☐ при првом издавању потврде доставили 2 примјера Аеродромског приручника у ВНДСА ☐ Аеродромски приручник претходно одобрен од стране ВНДСА те није било измјена и допуна у истом ☐ Аеродромски приручник достављен са измјенама и допунама истог

Под пуном материјалном и кривичном одговорношћу потврђујем/о да су подаци наведени у овом захтјеву и достављеним прилозима истинити и тачни.	
Датум:	Потпис/и

Напомена: Захтјев не може бити примљен без доказа о уплаћеној Накнади за финансирање рада ВНДСА и административним таксама.

Прилог: 5
САДРЖАЈ ПРИРУЧНИКА ЗА КОРИШЋЕЊЕ ХЕЛИДРОМА

- (1) Садржај Приручник за коришћење хелидрома треба ускладити са стварним условима, потребама и операцијама на хелидрому.
(2) Приручник за коришћење хелидрома треба имати облик и формат за једноставну примјену, да је одобрен од одговорне особе и да минимално садржи слjedeће:

ДИО 1 - ВОЂЕЊЕ И КОНТРОЛА ПРИРУЧНИКА

1.1. УВОД

- 1.1.1. Намјена приручника,
- 1.1.2. Кратак опис дијелова, њихов садржај и примјена,
- 1.1.3. Изјава да приручник садржи упутства и процедуре којих се корисници хелидрома морају придржавати,

1.2. СИСТЕМ ДОПУНА И ИЗМЈЕНА

- 1.2.1. Доступност и дистрибуција приручника,
- 1.2.2. Допуњавање и ажурирање приручника, услови када се изводи, ко је одговоран за уношење допуна и измјена, подаци о особи/ама која је одговорна за издавање и уношење допуна и измјена,
- 1.2.3. Начин достављања допуна и измјена,

1.3. ИЗУЗЕТА - ОЛАКШИЦЕ И ОГРАНИЧЕЊА У КОРИШЋЕЊУ ХЕЛИДРОМА

ДИО 2 – ПОЈЕДИНОСТИ О ЛОКАЛИТЕТУ ХЕЛИДРОМА

- 2.1 Појединости око права својине локалитета на којој се налази хелидром. (Изводи и докази имовинско-правни, судски, овлашћења и именована),
- 2.2 Овлашћења одговорних управљачких и руководећих особа на хелидрому – оператор хелидрома (име, адреса, телефонски бројеви)

ДИО 3 - НАМЈЕНА, ПОЛОЖАЈ И ОПИС ХЕЛИДРОМА

- 3.1 Намјена хелидрома, Назив хелидрома,
- 3.2. Положај хелидрома од најближег насељеног мјеста,
- 3.3 Облик, величина, границе и карактеристике терена на и око хелидрома,
- 3.4 Географске координате референтне тачке хелидрома, одређене на начин како је наведено у свјетском геодетском систему 1984 (WGS – 84),
- 3.5. Надморска висина хелидрома и декленија,
- 3.6. Референтна температура на хелидрому,
- 3.7. Метеоролошке карактеристике и метеоролошки минимуми на хелидрому,
- 3.8. Површине за кретање на хелидрому: FATO, TLOF, SA и стаза за вожење, положај, подлога, дужина, ширина, уздужни и попречни нагиб, равност, носивост, означавање, безбједоносне зоне и равни ограничења препрека са графичким приказом,
- 3.9. Платформа за хеликоптере: положај, димензије, подлога и носивост,
- 3.10. Визуелна, навигациона и комуникацијска средства на хелидрому,
- 3.11. Објекти, средства и инсталације на хелидрому,

- 3.12. Опрема на хелидрому: спасилачка, ватрогасна, медицинска, метеоролошка и др.
- 3.13. Служба контроле летења (ако постоји),
- 3.14. Снабдијевање горивом и мазивом на хелидрому,
- 3.15. Контрола дивљачи и птица на хелидрому,
- 3.16. Кретање особа и возила на хелидрому,
- 3.17. Друге службе и сервиси на хелидрому,
- 3.18. Ограничења коришћења и забране на хелидрому,
- 3.19. Одржавање хелидрома: планови, прегледи, оправке и одржавање површина за кретање хеликоптера,

ДИО 4 - ЗОНЕ ХЕЛИДРОМА И ПОСТУПЦИ ЗА ЛЕТЕЊЕ

- 4.1. Границе зоне хелидрома,
- 4.2. Процедуре одласка и доласка на хелидром,
- 4.3. Тачке обавезног јављања,
- 4.4. Терени за принудно слијетање,
- 4.5. Организација и руковођење летењем: најава, одобравање, припрема за летење, састав екипе за руковођење летењем и дужности и обавезе чланова, документација и евиденција и начин вођења, извјештавање и др,
- 4.6. Ванредни поступци, начин обавјештавања и извјештавања,
- 4.7. Систем безбједносног управљања на хелидрому: организација управе, дужности и провођење процедура, превентивне мјере за спречавање угрожавања безбједности летења и несрећа и др.

ДИО 5 - ПЛАН ЗА ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ НА ХЕЛИДРОМУ

- 5.1. Руковођење ванредним ситуацијама на хелидрому: одговорне особе, организације и средства која се ангажују, начин позивања и ангажовања, бројеви телефона, оперативни центар за управљање кризном ситуацијом,
- 5.2. Процедуре за дјеловање у ванредним ситуацијама:
 - поступак и начин узбуњивања;
 - ванредне ситуације са хеликоптерима на земљи и у ваздуху;
 - несреће са хеликоптеру на хелидрому и ван хелидрома;
 - пожар на хелидрому;
 - елементарне непогоде: земљотрес, поплава, олуја и др.
 - незаконито дјеловање: отмица хеликоптера, саботажа, пријетња бомбом, анонимне дојаве;
 - опасне материје;
 - вјежбе за ванредне ситуације на хелидрому и тестирање плана.

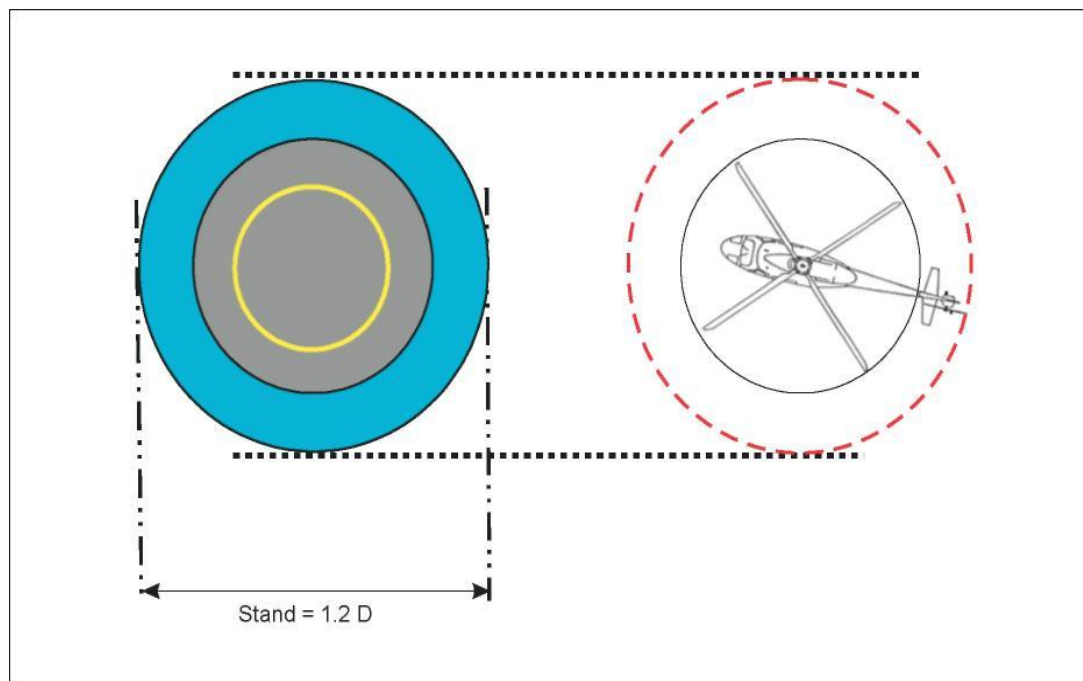
ДИО 6 – ПРИЛОЗИ

- 6.1. Карта размјера 1:25000 или 50000 са уцртаним границама зоне хелидрома, зонама за летење, начином одласка и повратка на хелидром,
- 6.2. Графички приказ на карти размјера 1:10000 размјештаја маневарских и других површина и објеката на хелидрому.
- 6.3. Карта препрека са уцртаним површинама ограничења и препрекама посебно у одлетној, прилазној и прелазној равни.

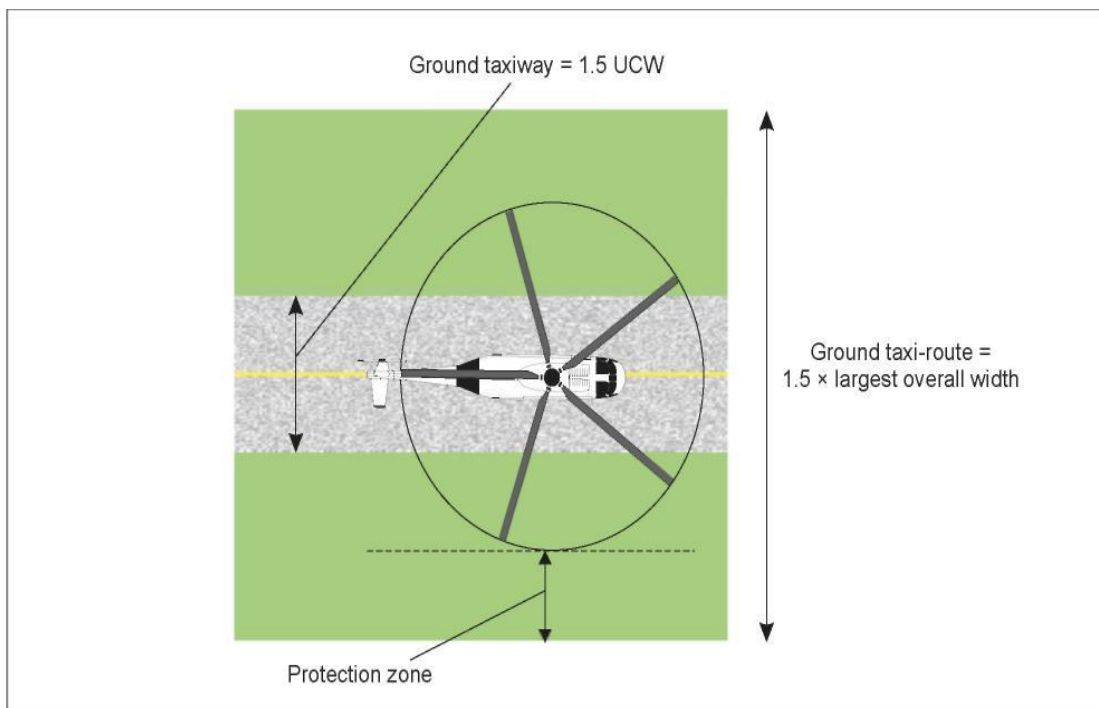
Прилог: 6
FATO - Минимум удаљености одвајања

Ако ваздухоплов масе и/или хеликоптер масе имају:	Удаљеност између FATO ивица и ивица PSS или рулних ивица
До али не укључујући 3175 кг	60 m
3175 kg до али не укључујући 5760 кг	120 m
5760 kg до али не укључујући 100 000 кг	180 m
100 000 kg и више	250 m

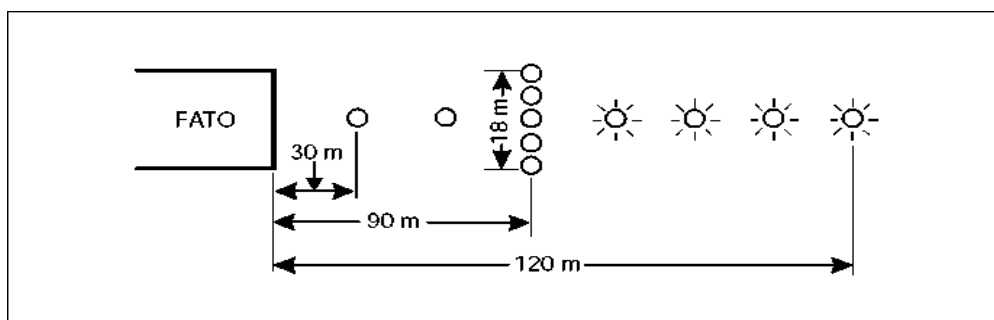
Прилог: 7
Паркинг позиције хеликоптера – helicopter stand

Прилог: 7а
Земаљска рулна стаза

Прилог: 8
Систем прилазних свјетала – дужина 120 метара – кратки систем

Прилог: 9
Обиљежавање величине слова и бројева за макс.дозвољену тежину
хеликоптера на хелидрому

